

Gåten Grace Jones til Olavsfestdagene

Kultur » side 58-59

Om Harry Potter - og om seksualitet i vid forstand

Innimellom tar vi en prat med noen som sitter på en benk.

UKEADRESSA

Ane Dahl Torp på hjemmebane

LØRDAG 10-03-2018 // Grunnlagt 1767 // Uke 10 // Nr. 59 // 252. årgang

Løssalg kr 35 adresa.no

Fralandsvind

Norsk natur betaler prisen for å gjøre Europa grønnere. Søkkrike, multinasjonale selskaper bruker flere titalls milliarder på vindkraftverk i Norge. UKEADRESSA

Foto: Jon Ingemundsen, Stavanger Aftenblad

Kan disse gutta berge plassen?

Slik ender årets eliteserie.

Sport » side 44-45

Kvinner blir «lurt» på fellesregninger

Menn sitter igjen med det dobbelte i lommepenger.

Økonomi » side 30-31

Hevder de ble frosset ut av Siva

Stilte kritiske spørsmål.

Nyheter » side 10, 11 og 12

129
LAKSEFILET
Fra fiskedisken. Pr kg

39⁹⁰
COOP SVINE-/NAKKEKOTELETTER
800 g. Pr kg

89⁰⁰
GRILSTAD PÆRESKINKE
Pr kg

-40%
COOP KAFFE
Alle varianter.

Obs
CITY LADE • CITY SYD

HUSK! **2%** KJØPEUTBYTTE

• Husk 2% kjøpeutbytte • Forbehold om trykkfeil og utsolgt • www.coopmidtnorge.no

9 - 21 (20)

Vinden blåser ut av landet

Illustrasjon: Endre M. Lilletvedt. Ill. grunnlag: NTB Scanpix/Shutterstock

Det pågår en storstilt vindkraftutbygging i Norge. Adresseavisen, Stavanger Aftenblad og Bergens Tidende vil sammen belyse ulike sider ved denne utbyggingen. Dette er første artikkel av flere.

FOTO:

Norsk natur må vike for å gjøre Europa grønnere og tyske pensjoner tryggere. Utenlandske selskaper bruker titalls milliarder på norske vindkraftverk. →

TEKST: Grete Holstad, Atle Andersson, Hilde Øvrebekk Lewis

- Se på dette landskapet. Det er magisk. Majestetisk.

Vinden er bitende kald, og en ny gråhvit vegg siger inn fra havet i vest. Sveinulf Vågene nyter utsynet i et opphold mellom snøbygene.

Bak en rygg i nord ligger værharde Stadeland. I øst snøhvite fjell badet i sol, mens gråsprenge Hornelen - Nord-Europas høyeste sjoklippe - kneiser som en bauta mot himmelen. Og sørover kysten skimter vi seilingsmerket Alden - Den norske hest - og øya Kinn ut mot storhavet.

- Og all den vakre utsikten her skal de ødelegge med industrielle vindparker. Vi selger vår fineste natur til utenlandske kapitalinteresser. Vi lar utlendinger overta kontrollen med en av våre viktigste naturressurser.

Humøret til Sveinulf Vågene har snudd. Han ser plutselig bister ut på toppen av Steinfjellet i Bremanger. Tanken på de 26 vindturbinene som kommer her på fjellplatået - helt ute mot havet - får Vågene til å gremmes. Han er talsperson for «La naturen leve», en organisasjon som er dannet med ett mål for øye: å stanse vind-

kraftutbygging på norsk jord.

I Trøndelag er det allerede gitt tillatelser til 19 vindkraftanlegg. Flere av dem er under bygging. Størst motstand har det vært mot Storheia på Fosen, først og fremst fordi parken er lagt i et vinterbeiteområde for reinsdyr, men også av naturvern hensyn.

På Fosen kommer de 80 vindmøllene på Storheia til å få selskap av 30 turbiner på Harbaksfjellet, 28 på Kvenndalsfjellet, og 71 i Roan - i tillegg til de 29 som allerede står på Bessakerfjellet og Skomakerfjellet litt lenger nord på halvøya.

Utenlandsk invasjon

Kampen mot naturinngrepene har fått en ekstra dimensjon for Vågene og hans meningsfeller.

Nå står søkkrike, multinasjonale selskaper i kø for å utnytte Europas beste vindressurser langs norskekysten.

Multinasjonale giganter som Google, Blackrock og Credit Suisse bruker milliarder på norsk vindkraft. Tyske pensjonspenger

plasseres i kraftverk på forblåste høydredrag. Store norske kraftselskaper overlater vinden til franske og finske energigiganter.

Utenlandske selskaper er allerede inne i norsk vindkraft med investeringer på rundt 20 milliarder kroner, viser en kartlegging BT, Aftenbladet og Adresseavisen har gjort. Og det er trolig bare begynnelsen. I Finnmark står finske ST1 klar til å rykke inn i prosjektene «Davvi» og «Borealis». Sametingspresident Aili Keskitalo kaller planene om opptil 267 vindmøller på 78 kvadratkilometer i Lebesby og Tana for «grønn kolonisering».

Sveinulf Vågene kunne ikke vært mer enig der han står med beina plantet i en snøfonn på Steinfjellet. Han er oppvokst i Bremanger, men har bak seg en karriere som geofysiker i oljeindustrien. I sitt nye liv som pensjonist bruker han omtrent hver bidige dag til å slåss mot vindmøller.

Selger prosjekter

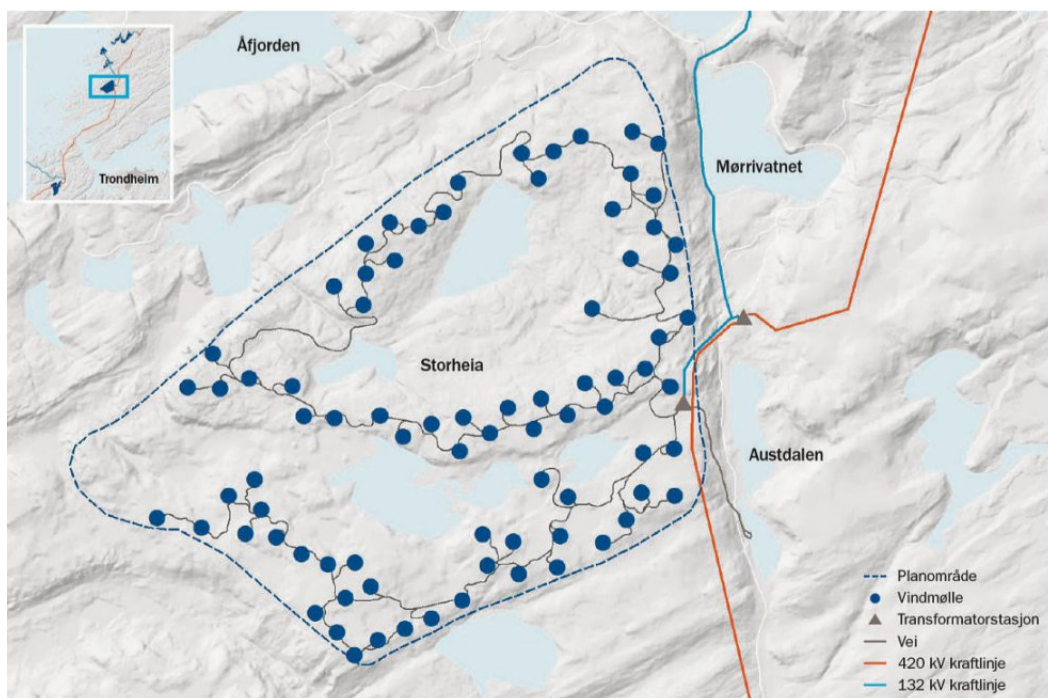
- Eksplosjonen i vindkraftutbygging i Norge er et grelt eksempel på hvordan klimasaken blir misbrukt av en gjeng opportunist og

← **Urørt:** Sveinulf Vågene skuer utover kystlandskapet fra toppen av Steinfjellet i hjemkommunen Bremanger der det skal bygges vindkraftverk. Myndighetene har gitt grønt lys for fem vindparker på strekningen mellom Flora og Stadlandet. – Deler av miljøbevegelsen har sviktet norsk natur, sier Vågene, som er talsperson for «La naturen leve». **FOTO:** Tor Hovik

– Og all den vakre utsikten her skal de ødelegge med industrielle vindparker. Vi selger vår fineste natur til utenlandske kapitalinteresser

Sveinulf Vågene, talsperson «La naturen leve»

spekulanter, godt støttet av myndighetene, tordner Vågene.

Han understreker at han ikke er kategorisk mot all landvindskraft.

Opportunistene og spekulantene Vågene sikter til er i hovedsak de små norske prosjektmakerselskapene som Norsk Vind Energi, HybridTech, og Norsk Miljø Energi.

Han er ikke imot at de tjener penger, men måten de gjør det på.

– Disse selskapene bruker alle mulige metoder til å skaffe seg konsesjoner. Dette handler om smøring av kommuner og idrettslag, tilbakeholdelse av viktig informasjon, bestillingsstudier, økonomiske estimater som er hinsides all realitet, lettvinte og ufullstendige studier i konsesjonssøknadene. Og ikke minst rene usannheter for å manipulere seg til å få det slik de vil.

Tjente på Google-parken

Vågene mener at nasjonale og fylkeskommunale kraftselskaper som Lyse og Statkraft er betydelig mer ryddige i sin fremferd

Storheia i Åfjorden:

Arbeidet med vindmølleparken på Storheia er i rute.

FOTO: Terje Svaan

80 vindmøller:

Storheia er den største vindmølleparken i prosjektet til Fosen Vind.

ILLUSTRASJON: Fosen Vind

enn de han kaller spekulantene.

Norsk Vind Energi eier en stor del av vindparkene i Rogaland.

Et søk i skattelistede viser at vindgründer, arbeidende styreleder og største eier i selskapet, Lars Helge Helvig i 2016 hadde en formue på 55,68 millioner kroner, etter salget av den såkalte «Google-parken» Tellenes vindpark i Sokndal til investeringsgiganten Blackrock.

I Brønnøysundregistrene står det at eieren av vindparken er Tellenes Renewable Finance Ii Dac, et selskap med adresse i Dublin.

Sterkt resultat

Medgründer og eier Rune Hersvik hadde en formue på 4,15 millioner kroner i 2016, mens kona Gro Hersvik, som også står som eier i Norsk Vind Energi, hadde en formue på 7,87 millioner kroner.

Helvig er også daglig leder i Bjerkreim Vind, Jæren Energi, Norsk Vind Skinansfjellet, Windteam International og Teona Technology, ifølge Brønnøysundregistrene.

Han er i tillegg styreleder i selskapene Norsk Solar, Norsk Vind Måkaknuten, Norsk Vind Bjerkreim Nord og Jæren Energi Holding.

Norsk Vind Energi hadde i 2016 et resultat på 126 millioner kroner, mot 57 millioner i 2015 og 2,5 millioner i 2014.

– Selges ikke ut

På spørsmål om hva Helvig og Hersvik mener om at Vågene mener de er profitører, svarer de i en e-post at Norsk Vind Energi bidrar til byggingen av lavutslippssamfunnet i tråd med Parisavtalens mål, i samspill med den unike regulerbare vannkraften.

«Og ettersom vi i AS Norge i dag fortsatt bruker mer enn 50 prosent fossil energi årlig til transport, industri, offshorevirksomhet, næring og husholdning, er det fortsatt langt igjen til Stortingets langsiktige mål om nullutslipp.»

Hersvik og Helvig mener samtidig at det er feil å hevde at naturen selges til utlandet.

Må tilbakeføre

«Prosjektene våre i Rogaland er etablert i kulturlandskap der grunneierne allerede eier og drifter arealene og har beitende sauer og kyr og gårdsdrift. Grunneierne og myndighetene gir fornybarselskapene adgang til å

sette opp møller i en begrenset konsesjonsperiode på 25 år. Veier og møllefundamenter beslaglegger i underkant av to prosent av arealet. Etter 25 år plikter utbygger i henhold til konsesjonsvilkårene å tilbakeføre kulturlandskapet til opprinnelig tilstand med tildekking av møllefundamentsåle med stedegne planter og jordsmonn,» skriver de i e-posten.

Vindgründerne sier at det også er deres ønske å få med norske fond som investorer, og at de for noen av prosjektene har fått med norske partnere.

«Samtidig er det et faktum at norske myndigheter ennå ikke har åpnet for at norske fond i større skala kan investere i fornybar energi fra vind. Men flere og flere aktører, også på Stortinget, er pådrivere for at det må åpnes for norske fonds-investeringer i vind-prosjekter.»

I et leserinnlegg i Aftenbladet skrev Rune Hersvik følgende som svar til Vågene ved en tidligere anledning: «Ja, det kan bekreftes at også innen næringen fornybar energi settes det pris på å få en rimelig pensjon.»

Nye arbeidsplasser

– En samlet formue på rundt 65 millioner kroner vil nok folk flest si at er en mer enn rimelig pensjon?

– Det kreves lange utrednings- og utviklingsperioder på opptil 10–12 år, med tidvis lav og ingen lønn og høy risiko frem til realisering, svarer Hersvik.

– Etter mange år med lave inntekter, høye lån og høy risiko har de siste års realisering av prosjekter gitt oss et godt grunnlag å bygge videre på. Bedriften har vokst fra tre til elleve ansatte de siste to år og under bygging er det i tillegg et betydelig antall leverandøransatte i arbeid.

Hersvik sier at innkommende midler i stor grad er brukt til å starte og kapitalisere en rekke nye teknologibedrifter, som i sin tur har skapt mange nye arbeidsplasser.

Klondike-stemming

Per Sanderud forteller om klondike-tilstander i norsk vindkraft. Toppsjefen i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er en mann med makt i norsk energisektor. Det er Sanderud og

hans byråkrater i det grå, monumentale kontorbygget ved Frognerparken som gir tillatelser eller avslag til utbygging av nye kraftprosjekter, enten det er vind eller vann som er kilden.

Sanderud snakker om en europeisk klimadugnad. Han mener det minste Norge kan gjøre – med vår overflod av fornybare ressurser – er å bidra til at EU-landene innfrir sine klimamål.

– Europa trenger mye mer fornybar energi, og Norge har de aller beste forutsetningene for å produsere mer fordi vi kan bygge ut billig. Det må selvfølgelig avveies mot naturinngrepene, og er en krevende balanse som vi står midt i hele tiden, sier Sanderud.

Utenkelig i vannkraft

Utlendingenes investerings-bonanza hadde ikke vært mulig i vannkraftsektoren. For mens utlendinger og private aktører kan bygge og kjøpe vindkraftverk uten eierbegrensninger, har vannkraften vært behandlet som en nasjonalhelligdom, en ressurs i folkets felleseie. Med temming av elvestryk og fosser skulle landet bygges.

Prinsippet om offentlig eierskap til denne fellesressursen bygger på en over hundre år gammel rettstradisjon og har sine røtter i hjemfallsreglene. Og når EFTA-domstolen har utfordret disse, har norske politikere reist nye bolverk mot inntrengning utenfra. Høyre-nestor og tidligere statsminister Kåre Willoch sa det slik:

«Om vannkraften kan det sies at den som tror at dette bare er et økonomisk spørsmål, kjenner folkesjelen dårlig».

Uroer ikke Søviknes

Arbeiderpartiets tidligere industriminister Finn Lied uttalte at det er et spørsmål om følelser og moral. «Vannkraftressursene tilhører folket som helhet», sa han.

Den røde tråden om offentlig eierskap er vevd inn i dagens lovverk som begrenser utenlandske og private aktørers eierandel til en tredjedel, med unntak for småkraftverk.

Debatten om norsk innlemmelse i EUs energibyrå Acer har på nytt utløst frykt for at kontrollen over ressursene vil forsvinne ut av landet. Olje- og energiminister Terje Søviknes (Frp) avviser at Norge gir fra seg suverenitet over energisektoren.

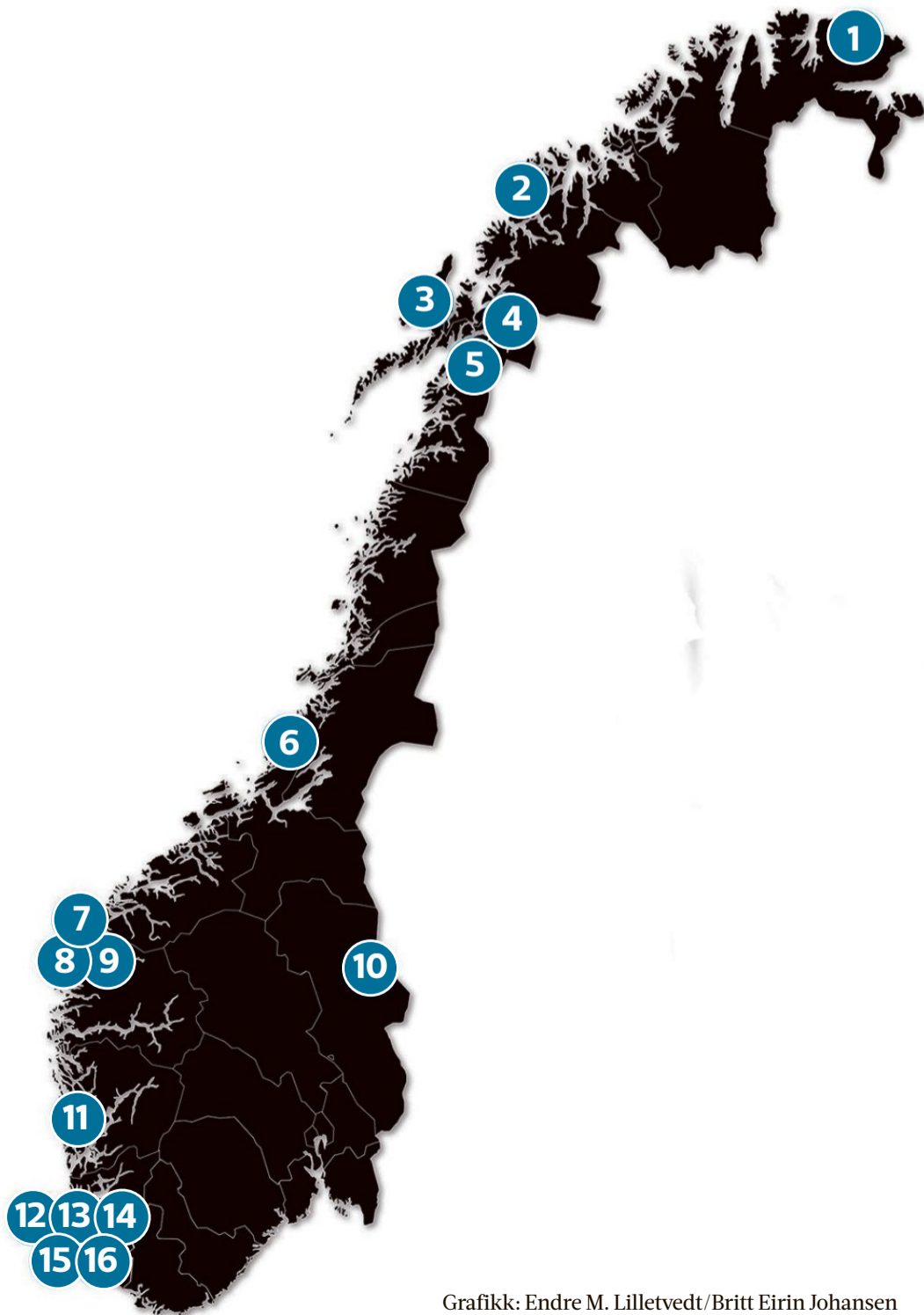
Per Sanderud, toppsjef i NVE, Norges vassdrags- og energidirektorat.

Terje Søviknes, olje- og energiminister.

Google-parken: Tellenes vindkraftverk i Sokndal i Rogaland har bare én kunde; teknologigiganten Google har kjøpt kraftproduksjonen fra anlegget de 12 første årene. **FOTO:** Jon Ingemundsen

Grafikk: Endre M. Lilletvedt/Britt Eirin Johansen

Utenlandske investeringer i norsk vindkraft

- **1. Hamnefjellet (Finnmark)**
Det franske investeringsselskapet Ardian eier 49 prosent. Totalinvestering for to byggetrinn er 1,6 milliarder kroner. I drift. 15 turbiner (1. byggetrinn).
- **2. Kvitfjell og Raudfjell (Troms)**
Det tyske pensjonsfondet ÄVWL og Siemens Project Ventures eier prosjektet som også kalles «Nordlicht». Aluminiumsprodusenten Alcoa Norway har kjøpt kraftproduksjonen i 15 år. Anlegget får de største turbinene som blir brukt i Norge. 79 turbiner. Bygging startet.
- **3. Ånstadblåheia (Nordland)**
Den finske energigiganten Fortum eier 100 prosent av vindparken i Nordland. 15 turbiner. Kommer i drift i 2018.
- **4. Nygårdsfjellet (Nordland)**
Eid av finske Fortum. 14 turbiner. Satt i drift.
- **5. Sørfjord (Nordland)**
100 prosent eid av Fortum (Finland). 22–30 turbiner. I drift i 2019.
- **6. Fosen (Trøndelag)**
Europas største vindpark på land koster 11 milliarder kroner. Den sveitsiske bankgiganten Credit Suisse har en eierandel på 40 prosent gjennom Nordic Wind Power DA, et investorkonsortium der Statkraft er inne med eierandel på 60 prosent. Fosen består egentlig av seks uavhengige vindparker. Under bygging. 278 turbiner.
- **7. Okla (Selje)**
Kjøpt av Falck Renewables (Italia). Svelgen Kraft Holding har beholdt 20 prosent eierandel. 6 turbiner. Planlagt byggestart 2018.
- **8. Bremangerlandet (Sogn og Fjordane)**
Falck Renewables (Italia) har opsjon på kjøp av aksjemajoriteten i prosjektet. 26 turbiner. Har konsesjon, uklar byggestart.
- **9. Hennøy (Bremanger)**
Det italienske energiselskapet Falck Renewables har inngått avtale om kjøp av 80 prosent av den planlagte vindparken i Bremanger kommune. 14 turbiner. Planlagt byggestart 2018.
- **10. Raskiftet (Hedmark)**
Stadtwerke München er den tyske storbyens kommunale kraftselskap. Eier 60 prosent av vindparken som er planlagt i Trysil og Åmot i Hedmark. Investering på 1,6 milliarder kroner. I drift i 2018. 31 turbiner.
- **11. Midtfjellet (Fitjar)**
Det siste av tre byggetrinn forventes å stå ferdig i høst. Det tyske investeringsfondet Aquila Capital eier 64,8 prosent. 55 turbiner etter 3. byggetrinn (2018). 44 turbiner i drift.
- **12. Svåheia (Rogaland)**
Skovgaard Invest og Esmann Energy (Danmark) eier 80 prosent av vindparken i Rogaland. 7 turbiner. Under bygging.
- **13. Tonstad (Vest-Agder)**
Heleid av det franske energiselskapet Engie. 64 turbiner. Har fått konsesjon.
- **14. Bjerkreim (Rogaland)**
Tyske Luxcara har 100 prosent eierskap til vindkraftprosjektet. Investeringen er 2,5 milliarder kroner. Luxcara investerer i fornybarprosjekter i europeiske land. 73 turbiner. Under utvikling.
- **15. Egersund (Rogaland)**
Luxcara (Tyskland) er eneeier av vindkraftverket til 1,2 milliarder kroner. Snart i drift. 33 turbiner.
- **16. Tellenes (Rogaland)**
Verdens største kapitalforvalter Blackrock (USA) eier vindparken gjennom et fond de styrer. Teknologigiganten Google (USA) har kjøpt hele kraftproduksjonen de tolv første årene. I drift. 50 turbiner.

Grønne vyer: Julestemning i München. Bayern-hovedstaden bygger vindpark i Norge for å nå målet om å bli grønn foregangsby. **FOTO:** Michael Dalder

Tatt av vinden: – De nye kablene fra Norge til utlandet vil ha stor betydning for å bringe norsk vindkraft ut på det europeiske markedet, sier Scott Gilbert (i midten). Her er han på befaring i Svelgen sammen med direktør-kollega Alessandro Costa (helt til v.) fra italienske Falck Renewables. Stig Svalheim (til h.) fra Vestavind Kraft AS er vertskap for de kommende eierne av Hennøy vindpark. **FOTO:** Ørjan Deisz

Veikryss: Mange vindkraftverk legger beslag på store områder. Milevis med veier må bygges frem til turbinene, som her ved Tellenes vindpark i Rogaland. **FOTO:** Jon Ingemundsen

Utenlandske oppkjøp av norsk vindkraft uroer heller ikke statsråden.

– Nei, det bekymrer meg ikke. Uten denne kapitalen, ville vi ikke fått den raske utviklingen på vindkraft som vi nå opplever. De som investerer er fond og selskaper med ekstremt lave avkastningskrav sammenlignet med eiere av norsk vannkraft, sier Søviknes.

Han er fornøyd med nye anslag som viser at det i 2020 vil være bygd ut ti terawatt-timer (TWh) vindkraft i Norge. Det tilsvarer strømforbruket til en halv million norske husstander. Bare de største vindoptimistene trodde det var mulig for få år siden.

Men fortsatt produserer vi 13 ganger mer kraft fra fossefall og elvestryk enn vind. Og det norske kraftoverskuddet til utlandet var på 15,3 TWh i 2017, og det i et år med rekordhøyt strømforbruk.

Søviknes mener det er særlig ett forhold som skiller vind- og vannkraftutbygging: – Vinden er tilgjengelig i store områder, i motsetning til ubrukte elvestryk og fossefall som er blitt en stadig knappere ressurs.

München i Trysil

Når kysten legges åpen for vindkraftutbygging, lar heller ikke de utenlandske investorene vente på seg.

Mangel på investeringsalternativer er motor i denne fornybar-boomen, ifølge Dominik Bollier, som leder Credit Suisse Energy Infrastructure Partners. Den globale portefølje-forvalteren har post 4,4 milliarder kroner inn i Norges største vindkraftprosjekt Fosen Vind.

Bystyret i München har andre motiver enn avkastning når de bruker rundt 800 millioner kroner på bygging av vindkraftverk i Hedmarks dype skoger, mellom Åmot og Trysil.

– Vårt mål er å bli den første millionbyen i verden som er selvforsynt med fornybar energi,

sier Christian Vogt, investeringsdirektør i Stadtwerke München, som er den tyske bykommunens eget energiselskap.

– Men hvorfor investerer dere i Trysil, Norge? – Vi klarer ikke å produsere nok fornybar kraft i våre egne prosjekter eller i regionen til å dekke metropolens behov. Derfor deltar vi i prosjekter i utlandet, og vi velger de stedene som er best, både økonomisk og energimessig. Vi gjør det for å sikre Münchens energifremtid, sier Vogt. Selskapet eier 60 prosent av Raskiftet vindkraftverk med prisantydning 1,4 milliarder kroner.

Fri flyt

Direktøren snakker i bilder om et felles europeisk kraftmarked.

– Se for deg en diger innsjø. Alle kraftleverandørene forsyner sjøen med kraft, mens forbrukerne tapper strøm fra samme kilden. Hver kilowatttime som blir produsert fornybart, gjør at denne europeiske innsjøen blir litt renere, sier Vogt.

Siden elektronene flyker fritt i systemet og over landegrensene, er det umulig for Heidi og Heinz i München å vite om strømmen i stikkkontakten stammer fra Trysil eller et kullkraftverk i Rostock. Men når München gjør opp klimaregnskapet kan borgermesteren skryte av at fornybar-anleggene de har investert i produserer like mye kraft som det millionbyen forbruker.

På veien mellom Stavanger og Moi i Rogaland dukker det stadig opp nye vindturbiner. Det som tidligere var urørt natur, har nå fått et helt annet inntrykk, med vindmøller tett i tett.

Her blåser det mye, så forholdene er gode for å tjene penger på vindkraft. På toppen av vindparken Tellenes, populært kalt Google-parken, kan man skimte rundt 100 vindmøller på alle kanter. De ruver i terrenget mot havgapet.

Og litt lenger inn i landet, i den såkalte Bjerkreimsklyngen, er planen at det skal komme fem nye vindparker. Disse vil ha en samlet maksproduksjon på opp mot 400 MW.

Det er samme logikken som ligger bak Googles investering i Tellenes som Stadtwerke Münchens investeringer i Trysil. Teknologigiganten har «kjøpt» strømproduksjonen for de tolv første driftsårene. Slik skal vindparken bidra til at Google oppfyller løftet om å bruke ren, fornybar strøm til selskapets europeiske datasentre.

Snart lønnsomme

Tiden da vindkraftverk er subsidiesluk nærmer seg slutten, ifølge Per Sanderud i NVE.

– Vindkraft vil trolig bli profitabelt tidlig på 2020-tallet, sier NVE-sjefen.

Selskaper som vil nyte godt av de såkalte elsertifikatene må ha anleggene i drift innen utgangen av 2021. Sertifikatene gir produsenter av fornybar kraft en ekstraintekt frem til 2035. Flere av prosjektene som nå planlegges, vil ikke rekke 2021-fristen. Det stanser verken selskaperne eller myndighetene som planlegger for massiv utbygging av vindparker det neste tiåret.

– Det er moro, veldig moro, å være i norsk vindkraftbransje for tiden, sier Olav Rommetveit i Zephyr. Han er sjef i et av selskaperne som utvikler norske vindprosjekter.

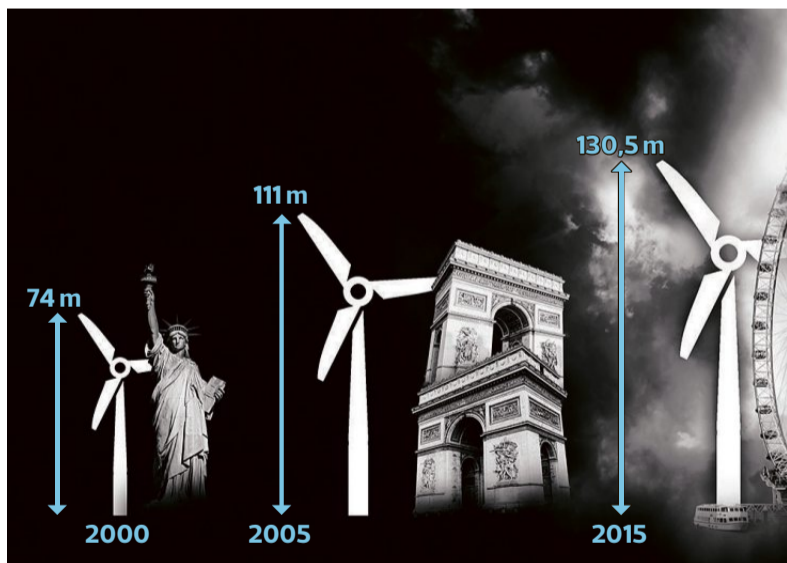
Ingen norske

Denne dagen er han sammen med bransjefolk, analytikere og politikere på vindkraftseminar i lokalene til advokatfirmaet Arntzen de Besche i Bygdøy allé. Deltakerne er oppstemt over kurver og diagrammer som viser at vindturbinene blir billigere, mer effektive og stadig større.

Glem Frihetsgudinnen i New York og Khufu-pyramiden i Egypt. Om noen år er vindmøllene nesten dobbelt så høy som Oslo Plaza og like

Motstander: Sveinulf Vågene bruker det meste av tiden sin til å samle dokumentasjon som han mener viser at vindkraft er en svært skadelig og ødeleggende energiform i Norge.
FOTO: Tor Høvik

Høyere: Utviklingen i høyde på vindturbiner i Norge (inkludert rotorblader) fra 2000 til 2015 - sammenlignet med Frihetsgudinnen, Triumfbuen ganger to og pariserhjulet London Eye.
Kilde: Norges vassdrags- og energidirektorat

ILLUSTRASJON: Endre M. Lilletvedt, grunnlag: NTB Scanpix/Shutterstock

høy som Trump Tower på Manhattan.

Rommetveit er i all sin optimisme likevel forundret over fraværet av norske selskaper i vindkraftnæringen.

- Vi hadde 80 potensielle investorer til Guleslettene vindpark i Sogn og Fjordane. Ingen av dem var norske, fortalte Rommetveit til forsamlingen.

NVE-sjefen Per Sanderud forstår ikke helt bekymringen for at utenlandsk kapital jager etter norske vindkraftprosjekter. Men litt overrasket over utviklingen, det er han.

- Vi registrerer at alle nye vindprosjekter i Norge uten unntak er finansiert fra utlandet, sier Sanderud.

Italiensk raid

Scott Gilbert går med finskoene nedover den mosegrodde kjerreveien til den speilblanke fjorden utenfor Svelgen i Sogn og Fjordane. Her ute ved kysten i Sogn og Fjordane planlegger Falck Renewables Vind byggingen av ny kai og vei som er rustet til å tåle de gigantiske turbinmodulene som skal fraktes opp til planlagte Hennøy vindpark.

Hennøy vindpark er ett av prosjektene på Vestlandet som det italienske energiselskapet ønsker å innlemme i sin internasjonale portefølje av fornybarprosjekter i Europa.

- Vi er nykommere i Norge og har mye å lære. Men dette er gode prosjekter. Det er det ingen tvil om, sa utbyggingsdirektør Scott Gilbert i Falck Renewables Vind da han var på befaring i området sist høst.

Nå opplyser Gilbert at endelig investeringsbeslutning vil skje i løpet av kort tid.

Businessmodellen

Falck Renewables er børsnotert i Milano og kommer til Svelgen i Bremanger med en lang historie som kraftprodusent. De er klar til å

overta vindprosjekter utviklet av Vestavind Kraft, som er eid av flere lokale kraftselskaper.

I tillegg til vindkraftverkene Hennøy og Okla, har Falck Renewables opsjon på å sikre seg aksjemajoriteten til prosjektene Lutelandet og Bremangerlandet, som i dag er heleid av Svelgen Kraft Holding AS.

- Bremangerlandet passer spesielt godt i vår businessmodell. Det er gode vindforhold og mulighet for kraftigere og effektive turbiner, sier Gilbert.

Sveinulf Vågene flyr nesten i flint på Steinfjellet når han hører vindkraftutbyggere snakke om utnyttelse av naturområdet på den måten.

- Jeg har nesten ikke ord, sier han.

Vågene peker mot det dramatiske kystlandskapet som kjennetegner denne delen av Vestlandet.

Fugler og turister

- Dette er riksvei 1 for fugletrekkene langs kysten. Det er dette landskapet og disse naturopplevelsene vi selger til turistene, sier han.

Vågene sier han i starten var positiv til vindmøller. Velviljen tok slutt da han begynte å lese om støyproblemer og naturinngrep. Nå kaller Vågene vindkraft for en «veldig ødeleggende og skadelig energiform». Han er ikke nådig mot de han kaller «konesjonsjegere» og «kraftspekulanter» i Norge som selger rettigheter og NVE-godkjente prosjekter til høystbydende - som regel utenlandske investorer.

Vågene tror mange ikke fatter hvor store naturinngrep et vindkraftverk medfører.

- For å komme frem til en turbin, må du ha veier. I mange vindkraftverk er det snakk om milevis med veier som legges i vår vakreste og mest urørte natur. På disse veiene skal det kjøres opp digre og lange turbinmoduler. Da må veiene være rette, noe som krever

Storheia snart ferdig: Veinett og turbinplasser er langt på vei ferdig bygd på Storheia i Åfjord. **FOTO:** Terje Svaan

mange skjæringer og fyllinger. Veiene blir liggende som labyrinter, som et minnesmerke over den dårskaper som red oss da vi sa ja til å odelegge indrefiletet i norsk natur, sier Vågene.

Splitter lokalsamfunnet

I tilfellet Bremangerlandet var NVE på lag med utbyggingsmotstanderne. Hensynet til landskapsverdier og friluftsliv bidro til avslaget, men særlig tungtveiende var det at fire andre vindparker i regionen alt har fått grønt lys. Opplevelsen av urørt natur derfor ville bli forringet, fremgikk det av vedtaket.

Men olje- og energiminister Terje Søviknes (Frp) omgjorde vedtaket i utbyggernes favor.

Vindparken har splittet lokalsamfunnet. Flertallet av grunneierne og de folkevalgte i Bremanger sa ja. Kontrakten vi har fått tilgang til, viser hvilke inntekter grunneierne får på deling for å åpne området for vindkraftutbygging.

De skal dele et engangsbeløp på 2,25 millioner kroner og får to prosent av brutto kraftinntekter fra vindparken de fem første driftsårene. Inntektene fra kraftsalget forventes å tilføre den felles grunneierpotten nær tre millioner kroner. Fra sjette året stiger beløpet til tre prosent. Bygdelag og jaktlag får også noen titalls tusen kroner til allmennyttige formål.

- En ny verden

Svein Inge Fosse er blant dem som hilser utbyggingen velkommen. Han har bygget opp et lite konglomerat av reiselivstilbud i idylliske Kalvåg helt ytterst i havgapet.

Fosse tror ikke vindparken kommer til å skremme turister vekk fra Kalvåg. Han synes heller ikke turbinene er noe fantastisk syn, men er likevel klar på at fordelene er større enn ulempe.

Vindkraft? Ja takk: Svein Inge Fosse gleder seg til vindparkutbyggingen på Bremangerlandet, først og fremst fordi det vil gi utbedring av veien ut til det tradisjonsrike fiskeværret Kalvåg der han tilbyr tilreisende spisested og overnatting. **FOTO:** Tor Høvik

- Vi holder til ytterst på en øde øy, helt på enden av en elendig vei. Med vindparken er utbyggeren forpliktet til å utbedre hele veistrekningen fra Oldeide til Smørhamn. Det blir en ny verden for oss. Vi kan lokke flere turister til området, og få flotte sykkelstier oppe i vindparken. Selv rullestolbrukere kan få komme seg til fjells, sier Fosse.

Ap-mannen sier han skulle ønske at norske selskaper ledet an i vindkraftoffensiven.

- Men vi må svelge noen kameler for å få aktivitet og inntekter til kommunen. Vi kan ikke leve av luft og kjærlighet, sier Fosse.

- Heiagjeng for utbyggere

Noen få kilometer unna Kalvåg, sitter Sveinulf Vågene i barndomshjemmet og klikker seg frem egne anslag over hvor mye norsk natur som kan forsvinne hvis alle utbyggingsplaner og prognoser slår til.

- Vi snakker om et areal på størrelse med Vestfold, sier han, og langer ut mot visse deler av miljøbevegelsen.

- De er blitt heiagjeng og lobbyister for utbyggingsinteressene. De har totalt sviktet sitt mandat, som er å ta vare på urørt norsk natur, sier Vågene.

I Trøndelag har naturvernerne og reindrifutøverne ikke vunnet fram med sine protester mot Storheia-utbyggingen. Der er så å si alt av veinett og turbinplasser på platået ferdig anlagt.

Den eneste seieren vindkraftmotstanderne i Midt-Norge har innkassert de senere år, er Kalvatnan vindkraftverk i fjellene mellom Nord-Trøndelag og Nordland. Der ga Olje- og energidepartementet reindrifutøverne medhold. Konesjonen ble avvist høsten 2016 av hensyn til vernet folkeretten oppstiller for urfolks næringsutøvelse.

ukeadressa@adresseavisen.no

Lar vinden fare

Kraftselskapene BKK og Lyse dropper vindkraft fordi det ikke er lønnsomt nok.

Blankpusset: Rørgaten til Frøland kraftverk er nypusset og sølvgrå. BKK-sjef Jannicke Hilland ønsker et skattesystem som muliggjør en storstilt oppgradering av norske vannkraftverk. I dag slipper vindkraftprodusenter billigere unna enn vannkraftselskaper. **FOTO:** Eirik Brekke

ORDLISTE

Kraftuttrykk

Fornybar energi: Energi fra kilder som har en kontinuerlig tilførsel av ny energi. I motsetning til naturressurser som kull, olje og gass, som brukes opp.

Fornybare energikilder: Eksempler er solkraft, vannkraft, vindkraft, bioenergi, bølgekraft, geotermisk energi og tidevannsenergi.

Elsertifikater: En støtteordning for kraft produsert fra fornybare energikilder. Kraftselskapene er pålagt å kjøpe elsertifikater, og legger denne kostnaden inn i strømprisen de krever av strømkundene.

KWh (kilowatttime): En måling av energi, og den vanlige enheten for beregning av strømforbruk. En kWh er like mye energi som brukes når en vifteovn på 1000 watt står på i en time. Et gjennomsnittlig energiforbruk i et vanlig bolighus regnes å være rundt 25 000 kilowattimer i året.

TWh (terrawatttime): En milliard kilowattimer. I Norge ble det brukt totalt cirka 130 TWh i 2015.

MW (megawatt): Et mål på effekt, eller forbruk av energi.

EUs fornybardirektiv: Et direktiv som setter regler for hvor mye hvert land i EU må øke sin egen produksjon av fornybar energi innen 2020. Fornybardirektivet ble innlemmet i EØS-avtalen i 2005, og er dermed retningsgivende for norsk energipolitikk.

Vindturbin: Ofte kalt vindmølle på folkemunne, men på fagspråket heter det vindturbin. En vindturbin har oftest tre turbinblader på horisontal aksel plassert i maskinhus på toppen av et tårn. Når flere vindturbiner med generator er koblet sammen i en installasjon kalles det ofte en vindpark.

Energiwende: Energiwende betyr energiomstilling på tysk. Det er et samleord for Tysklands arbeid for å fase inn fornybar energi, få bedre energieffektivitet, redusere CO₂-utslipp og på sikt kutte ut fossile energikilder.

Gronn omstilling: Parisavtalen om globale kutt i utslipp av klimagasser betyr at alle de landene som har signert avtalen forplikter seg til å sette inn tiltak for å kutte sine egne utslipp. Norge har et mål om å være et lavutslipps-samfunn i 2050.

BKK er Vestlandets største energiaktør, og var ett av flere kraftselskaper som for noen år siden satset på vind gjennom Vestvind Kraft og Vestvind Offshore. BKK solgte til slutt ut, etter å ha bokført et tap på 100 millioner kroner.

Konsernsjef Jannicke Hilland konstaterer at timingen ikke var perfekt. I dag rendyrker BKK vannkraften.

- Hvorfor satser ikke dere på vindkraft når utenlandske selskaper finner det interessant?

- Kravet til lønnsomhet er lavere hos utenlandske investorer enn her i Norge. Vår kjerneoppgave er stor, regulerbar vannkraft. Her er Norge best i verden. Vi har Europas største batterier som er en stabil forsikring til hele energisystemet. Det er vårt konkurransefortrinn, men dessverre er veldig underkommunisert. Mens Europa trenger å gjøre noe med sin energimiks, er vi allerede langt foran, sier Hilland.

Men konsernsjefen smeller ikke døren helt igjen for en ny vindkraftsatsing.

- Vi erkjenner at det nå begynner å bli interessant. Teknologit utviklingen har vært formidabel, og produksjonskostnadene synker. Vi følger med i markedet og vurderer hele tiden nye muligheter, sier hun.

Lyse brukte millioner

Energiselskapet Lyse var ett annet av selskapene som kastet seg på vindkraftbølgen.

- På midten av 2000-tallet var det kraftunderskudd i Norge, og ordninger for å sikre utbygging av mer fornybar energi sto høyt på den politiske dagsorden. Da elsertifikat-ordningen kom ble det aktuelt for Lyse å investere i vindkraft. Derfor sikret vi oss rettigheter i Bjerkreimklyngen og vi brukte mange millioner kroner på å utvikle prosjektene, sier Bjørn Honningsvåg (bildet), administrerende direktør for Lyse Produksjon.

Men selskapet, som har en lang tradisjon i vannkraft, fant til slutt ut at dette ikke var noe de ville satse på framover. Og i 2016 solgte de sine andeler i Skinansfjellet, Måkaknuten og Bjerkreim vindpark til Norsk Vind Energi.

- Vi fant ut at for oss var det forretningsmessig mer interessant å være i vannkraft, der det er større verdier ved at vannkraften er regulerbar og kan produsere i perioder der det ikke blåser, sier Honningsvåg.

Han forklarer at et kraftselskap som er eid av de lokale kommunene har høyere krav til avkastning på investeringer enn for eksempel utenlandske pensjonsfond. I tillegg kan ikke Lyse å gå ut og hente inn penger til prosjektene, slik private investorer kan gjøre.

I likhet med BKK-sjef Hilland, mener

Honningsvåg at det er viktigere å bruke egenkapene i vannkraften for å supplere vindkraft.

- Vi hilser velkommen all fornybar kraft som kommer inn i systemet. I utgangspunktet ville det norske systemet klart seg uten vindkraft. Men nå kan vi posisjonere vannkraften slik at den kan supplere og regulere vindkraften. I perioder med lite vind kan vi eksportere fornybar strøm til Europa, samtidig som det vil bli import av billig overskuddskraft i perioder med mye vind, sier Honningsvåg.

- Billig kapital

Spesialrådgiver for nett og marked i Norsk Vindkraftforening (Norwea), Andreas Thon Aasheim, sier at selv om noen kraftselskaper har solgt seg ut, er det fremdeles norske investorer som har interesser i vindkraft. Han sier at Statkraft har interesser i flere prosjekter, deriblant Fosen. Det har også Trønder Energi med flere.

- Det er en stor andel som er eid av utenlandske eiere. Men det betyr at vi får tilgang til billig kapital. Strømmen og arbeidsplassene blir her.

- I tillegg er alle prosjektene utviklet av norske selskaper, og norske teknologibedrifter. Det at kapitalen kommer fra utenlandske investorer synes vi er greit, når beslutningene blir tatt i Norge. At fortjenesten går til fond i Tyskland og andre steder er en god ide, og det er ofte slik med annen infrastruktur.

Lønnsomhet

- Hva med norske pensjonsfond, som KLP og Storebrand?

- KLP har investert i Trønder Energi, men utfordringen har vært at norske livselskaper ikke har hatt lov til å ta mer enn en 15 prosents andel av disse prosjektene i Norge. Dette ble endret litt for sent.

Jan Erik Saugestad (bildet), konserndirektør for kapitalforvaltning i Storebrand, sier at for dem handler det om lønnsomhet.

- Til nå har lønnsomheten vært varierende i disse prosjektene på grunn av lave kraftpriser og høye kostnader. Men kanskje viktigere har norsk finansbransje, og da særlig pensjonsselskap som oss, vært strengt regulert slik at dette foreløpig ikke har vært en attraktiv investering for oss.

- Når det er sagt har vi fått dekket vårt behov for slike investeringer gjennom selskap på børsen. Vi har lenge investert i norsk vannkraft, og internasjonal vindkraft. Eksempler på dette er eierskap i Statoil, og Vestas vind i Danmark, som er en global aktør, sier Jan Erik Saugestad i Storebrand.